

Dio 3: Dokumenti i nastavni materijali

Na sljedećim stranicama su važni dokumenti na temu dječjih prava za upotrebu na časovima i smjernice kako ih koristiti. One su: učenička verzija Konvencije o pravima djeteta (1), moguće grupisanje dječjih prava u četiri dimenzije (2), UN-ova Konvencija o pravima djeteta od 20. novembra 1989 (3), kao i kartice sa dječjim pravima koje se mogu fotokopirati i koristiti na času (4). Definicije

koje se koriste u učeničkoj verziji Konvencije o pravima djeteta odgovaraju onima koje se koriste u kratkim tekstovima na karticama sa dječjim pravima. Čitavo bogatstvo dodatnog materijala za upotrebu na časovima može se pronaći na internetu.

1. Učenička verzija Konvencije o pravima djeteta

Zašto je potrebna učenička verzija Konvencije?

Verzija Konvencije o pravu djeteta, koju je stvorila generalna skupština Ujedinjenih nacija i koju je usvojila i ratifikovala većina država širom svijeta je pravni dokument koji napisan veoma tehničkim, komplikovanim jezikom. Ako se želi da mladi ljudi razumiju svoja prava, onda je potrebno da počnemo izražavati dokumente poput Konvencije o pravu djeteta pristupačnim jezikom. Uz to, član 42 Konvencije kaže za je dužnost vlada da obavijesti mlade o njihovim pravima na različite načine. Bez sumnje, ova verzija Konvencije o pravima djeteta razlikuje se od originalnog teksta i omogućava mladima aktivan pristup svojim pravima. Na ovaj način, više ljudi se može osvijestiti o svojim pravima.

Poslije sve ove priče o pravima, kakve su naše odgovornosti?

Prava i odgovornosti ne mogu se posmatrati nezavisno jedni od drugih. UN-ova Konvencija o pravima djeteta opisuje prava koja su garantovana mladima od strane njihovih vlada. Kao što je slučaj i sa svim funkcionalnim odnosima, bez obzira da li je to među prijateljima, u porodici, školi, u sportskim klubovima ili među državama, treba da smo svjesni da imamo odgovornosti prema drugima i da oni imaju odgovornosti prema nama. Dvije od ovih osnovnih odgovornosti prema drugima su poštovanje i tolerancija. UN-ova Konvencija o pravima djeteta opisuje ove osnovne odgovornosti vlada prema ljudima ispod 18 godina starosti.

Učenička verzija Konvencije o pravima djeteta

Član	Kratak naslov	Kratak opis
1	Definicija djeteta	Dijete je osoba ispod 18 godina starosti
2	Nediskriminacija	Ni jedno dijete ne smije se diskriminisati na osnovu boje kože, pola, jezika, vjere, mišljenja, zemlje porijekla, siromaštva ili bogatstva, invaliditeta ili pripadnosti etničkoj manjini.
3	Dobrobit djeteta je najvažnija	U svim zakonima i sudskim odlukama, dobrobit djeteta je na prvom mjestu.
4	Sprovođenje prava	Svaka država mora obezbijediti, što najbolje može, da se dječja prava sprovede.

5	Poštovanje roditeljskih prava	Svaka država je odgovorna da osigura da se dužnosti, prava i odgovornosti roditelja sprovode na takav način da djeca mogu ostvariti svoja prava. (Vlade moraju poštovati prava i dužnosti roditelja, članova porodice i/ili zakonskih staratelja tako što obavještavaju i savjetuju djecu o njihovim pravima)
6	Opstanak i razvoj djeteta	Svako dijete ima pravo na život i opstanak. Država mora osigurati da se djeca i mladi razvijaju dobro.
7	Ime i pripadnost državi	Svako dijete, od rođenja nadalje, ima pravo na ime, na pripadnost državi i da se o njemu brinu njegovi/njeni roditelji.
8	Zaštita identiteta	Svako dijete ima pravo da zadrži ili povrati svoje ime, pripadnost državi i porodične odnose.
9	Razvod roditelja	Svako dijete ima pravo da živi sa svojim roditeljima, osim kada je potrebno da se zaštiti od roditelja. Ako se dijete mora odvojiti od jednog ili oba roditelja, ima pravo da se njegov/njen glas čuje. Ako se dijete odvoji od jednog ili oba roditelja, ono ima pravo da zna gdje su oni.
10	Ponovno okupljanje porodice	Svako dijete ima pravo da napusti bilo koju državu i otputuje u svoju zemlju kao bi se ponovo sastalo sa svojom porodicom.
11	Zaštita od otmice i odvođenja	Svaka država mora se boriti protiv otmice i odvođenja djece u drugu državu i zadržavanja djece od strane roditelja ili neke druge osobe.
12	Dječja sloboda mišljenja	Svako dijete ima pravo da se njegov/njen glas čuje i da izrazi svoje mišljenje po svim pitanjima i temama koje se odnose na njegov/njen život. Ovo je posebno važeće u pravnim i administrativnim procesima. Što je dijete starije, to se više njegovo/njeno mišljenje mora saslušati.
13	Sloboda izražavanja	Svako dijete ima pravo da iskaže slobodno svoje mišljenje i da dobije i pruža informacije putem medija. Svako dijete takođe ima odgovornost da svoje mišljenje iskaže na način koji poštuje prava drugih.
14	Sloboda misli, savjesti i vjere	Svako dijete ima pravo da slobodno upražnjava vjeru i slobodno iskazuje misao i radi po savjesti. Država mora poštovati prava i odgovornosti roditelja kada djeca ostvaruju ova prava.
15	Pravo na mirno javno okupljanje	Svako dijete ima pravo da se sastaje sa drugom djecom, da se udružuje ili formira udruženja ili unije, sve dok prava drugih nijesu povrijeđena u ovom procesu.
16	Zaštita privatnosti	Svako dijete ima pravo da mu niko ne zadire u lični život, porodicu, mjesto stanovanja ili prepisku. Uz to, svako dijete ima pravo da mu niko ne okalja čast.

17	Pristup odgovarajućim informacijama	Svaka država mora da osigura da djeca imaju pristup informacijama kroz različite vrste medija i da mogu steći znanja koja su važna za njihovo blagostanje. Država takođe ima dužnost da zaštiti djecu od štetnih informacija.
18	Odgovornost roditelja	Roditelji ili staratelji su zajedno odgovorni za podizanje djeteta. Država ima odgovornost da ih u ovom cilju podržava, na primjer da učini dostupnom brigu o djetetu ukoliko roditelji moraju da rade.
19	Zaštita od zlostavljanja	Država je odgovorna da zaštiti dijete od zlostavljanja od strane roditelja ili drugih ljudi. Svako dijete ima pravo da nauči kako da izbjegne ili se nosi sa bilo kojim oblikom zlostavljanja.
20	Mladi bez porodica	Svako dijete koje ne živi sa svojom porodicom, ima pravo na posebnu zaštitu i podršku. Ono ima potom pravo na hraniteljsku porodicu ili brigu u odgovarajućoj instituciji koja poštuje njegovo vjersko, kulturno ili lingvističko porijeklo.
21	Usvajanje	Dijete se može usvojiti ako je usvajanje dozvoljeno, priznato i potvrđeno od strane države i ako služi dobrobiti djeteta.
22	Djeca izbjeglice	Svako dijete koje je prisiljeno da napusti svoju zemlju, koje je izbjeglica ili traži azil, ima pravo na posebnu zaštitu od strane države.
23	Djeca sa invaliditetom	Svako dijete sa invaliditetom ima pravo na posebnu njegu i obrazovanje. Njemu/Njoj je potrebno pružiti pomoć da bi bilo nezavisno i da aktivno učestvuje u svojoj zajednici.
24	Zdravlje i medicinske usluge	Svako dijete ima pravo na najbolju moguću zdravstvenu zaštitu. Država ima obavezu da se bori sa mortalitetom djece, obezbijedi medicinske rezerve za mlade ljude, bori se sa lošom ishranom i bolešću, garantuje zdravstvenu zaštitu za trudnice i mlade majke, učini zdravstveno obrazovanje dostupnim, da razvije prevenciju u javnom zdravstvenom sektoru i da zabrani običaje koji povređuju djecu.
25	Revidiranje terapije ili zaštite	Svako dijete koje je primljeno u neku ustanovu radi zaštite, brige ili tretmana ima pravo da se njegov/njen prijem provjeri i revidira.
26	Socijalna sigurnost	Svako dijete ima pravo na socijalnu sigurnost, poput socijalnog osiguranja. Država garantuje djetetu novčane nadoknade koje uzimaju u obzir finansijsku situaciju porodice ili staratelja.
27	Životni standard	Svako dijete ima pravo na standard življenja koji odgovara njegovom/njenom fizičkom, duhovnom, moralnom i društvenom razvoju. Roditelji ili staratelji su prije svega odgovorni da ovo obezbijede. Država ima dužnost da ih u ovome podrži.

28	Obrazovanje	Svako dijete ima pravo na obrazovanje i na školu. Država je dužna da obezbijedi besplatno osnovnoškolsko obrazovanje i učini ga obaveznim, i slično da srednješkolsko obrazovanje učini dostupnim djeci i mladima. Država ima dužnost da osigura da se sa djecom i mladima u školi ophodi adekvatno i da nema ogrešenja o njihova ljudska prava.
29	Obrazovni ciljevi	Školsko obrazovanje bi trebalo da razvija ličnost i talente svakog djeteta, priprema djecu za život odraslih i podstakne ih da poštuju ljudska prava, svoju i druge kulture i vrijednosti.
30	Djeca manjina	Svako dijete koje pripada manjini ima pravo da uči i živi svoju kulturu, vjeru i jezik.
31	Odmor, igra i slobodno vrijeme	Svako dijete ima pravo na odmor i slobodno vrijeme kada se može igrati i slobodno učestvovati u kulturnom i umjetničkom životu.
32	Zapošljavanje djece	Svako dijete ima pravo da bude zaštićeno od svakog oblika eksploatacije i rada koji mogu štetiti njihovom obrazovanju ili razvoju. Država je dužna da utvrdi najnižu starosnu dob za dozvoljen rad, broj radnih sati na dan i radne uslove.
33	Zaštita od narkotika	Svako dijete ima pravo da bude zaštićeno od proizvodnje i stavljanja u promet nelegalnih droga.
34	Zaštita od seksualne eksploatacije	Svako dijete ima pravo da bude zaštićeno od seksualne eksploatacije i zlostavljanja, prostitucije i pornografije.
35	Zaštita od prodaje i trgovine ljudima	Država mora preduzeti sve što je u njenoj moći da spriječi da se djeca i mladi otimaju ili budu žrtve trgovine ljudima.
36	Zaštita od svih drugih oblika eksploatacije	Svako dijete ima pravo da bude zaštićeno od svih drugih oblika eksploatacije (npr. prošenja)
37	Mučenje i zarobljavanje	Svako dijete ima pravo na zaštitu od mučenja, okrutnog tretmana ili kazne, nelegalnog zarobljavanja ili bilo kakvog oblike povrede njegove/njene lične slobode. Država ima obavezu da zabrani smrtnu kaznu i doživotnu robiju za mlade ljude. Ako je dijete zatvoreno, ono ima pravo da se s njime ophodi humano i s poštovanjem. Ako je dijete ili mlada osoba zarobljena, ne smije se u pritvoru držati sa odraslima i mora biti u mogućnosti da kontaktira sa svojom porodicom i da ima pravo na pravnu pomoć.
38	Rat i oružani sukob	Djeca i mladi ispod 15 godina imaju pravo da ne učestvuju u ratu i oružanom sukobu. Država ima obavezu da pruži posebnu zaštitu djeci koja su ugrožena ratom.

39	Rehabilitacija i integracija	Svako dijete koje je žrtva oružanog sukoba, mučenja, zanemarivanja ili eksploatacije ima pravo na odgovarajuću brigu kako bi postalo psihički i fizički zdravo i kako bi se integrisalo u zajednicu.
40	Zakonodavstvo za mlade	Svako dijete koje je optuženo za krivično djelo ima pravo da se na sudu sa njime ophodi s dostojanstvom. Svi su nevini dok se ne dokaže suprotno. Svako dijete ima pravo na pravedno suđenje, prevodioca (ako je to potrebno), zaštitu privatnosti i pravo na ponovno suđenje. Država ima obavezu da odredi najnižu starosnu dob ispod koje se djeca ne mogu smatrati pravno odgovornim. Država takođe ima obavezu da obezbijedi alternative zatvoru za optuženu djecu i mlade ljude.
41	Viši nacionalni standardi imaju prioritet	Ako pojedina država ima zakone koji štite djecu i mlade bolje od Konvencije, onda su ti zakoni na snazi.
42	Obavještanje o dječjim pravima	Svaka država ima odgovornost da na razumljiv način obavještava odrasle i djecu o dječjim pravima.

2. Grupisanje dječjih prava u četiri dimenzije

Konvencija o pravima djeteta može se podijeliti na četiri podgrupe zakona. Ove kategorije se mogu koristiti na časovima tako što se djeci daje zadatak da svrstaju prava u ove četiri kategorije. Ovo se može raditi pojedinačno ili u grupama za svaki odjeljak.

I. Zauzimanje uloge – znači biti u stanju da učestvuješ u procesima donošenja odluka, imati slobodu formiranja grupa, slobodu mišljenja i slobodu pristupa informacijama iz raznih izvora.

II. Ispunjavanje našeg potencijala – znači da izvjesni uslovi moraju biti ispunjeni kako bi se postigao optimalan lični razvoj. U ovoj grupi su

prava: na obrazovanje, porodicu, kulturu i identitet kao bitni elementi našeg života.

III. Živjeti dobro – Pravo na opstanak je jedna od naših osnovnih. Tu spadaju hrana i sklonište, životni standard i zdravlje.

IV. Biti zaštićen od povrjeđivanja – znači da mladi ljudi imaju pravo zaštite od zlostavljanja, zanemarivanja, ekonomske eksploatacije, mučenja, odvođenja i prostitucije.

Na sljedećem spisku, dječja prava su raspoređena u ove četiri kategorije:

Grupa	Član	Skraćeni zakon
I. Zauzimanje uloge: naše pravo da učestvujemo	3	Dobrobit djeteta je najvažnija
	12	Dječja sloboda mišljenja
	13	Sloboda izražavanja
	14	Sloboda misli, savjesti i vjere
	15	Pravo na mirno javno okupljanje
	16	Zaštita privatnosti
	17	Pristup odgovarajućim informacijama
II. Dostizanje našeg potencijala: naše pravo da razvijamo ono što jesmo	5	Poštovanje roditeljskih prava
	7	Ime i pripadnost državi
	8	Zaštita identiteta
	10	Ponovno okupljanje porodice
	21	Usvajanje
	23	Djeca sa invaliditetom
	28	Obrazovanje
	29	Obrazovni ciljevi
	30	Djeca manjina

III. Živjeti dobro: naše pravo na opstanak	6	Opstanak i razvoj djeteta
	9	Razvod roditelja
	18	Odgovornost roditelja
	24	Zdravlje i medicinske usluge
	26	Socijalna sigurnost
	27	Životni standard
	31	Odmor, igra i slobodno vrijeme
IV. Biti zaštićen od povrjeđivanja: naše pravo na zaštitu	2	Nediskriminacija
	11	Zaštita od otmice i odvođenja
	19	Protection from abuse
	20	Mladi bez porodica
	22	Djeca izbjeglice
	25	Revidiranje terapije ili zaštite
	32	Zapošljavanje djece
	33	Zaštita od narkotika
	34	Zaštita od narkotika
	35	Zaštita od prodaje i trgovine ljudima
	36	Zaštita od svih drugih oblika eksploatacije
	37	Mučenje i zarobljavanje
	38	Rat i oružani sukob
	39	Rehabilitacija i integracija
40	Zakonodavstvo za mlade	

U tabeli gore nedostaju četiri prava. Ona se ne mogu svrstati ni u jednu kategoriju, zato što se uglavnom fokusiraju na odgovornosti države. To su:

1	Definicija djeteta
4	Sprovođenje prava
41	Viši nacionalni standardi imaju prioritet
42	Obavješćavanje o dječjim pravima

3. Un-ova Konvencija o pravima djeteta (20.novembar 1989.)

Usvojena i otvorena za potpisivanje, ratifikaciju i sprovođenje u Rezoluciji Generalne skupštine 44/25 od 20. novembra 1989. godine. Stupila na snagu 2. septembra 1990.godine, u skladu s odredbama člana 49.

Preambula

Države-potpisnice ove Konvencije,

Smatrajući da u skladu s principima proglašenim u Povelji Ujedinjenih nacija, priznavanje urođenog dostojanstva i jednakih i neotuđivih prava svih članova ljudske porodice predstavlja temelj slobode, pravde i mira u svijetu;

Imajući na umu da su narodi Ujedinjenih nacija , u Povelji potvrdili svoju vjeru u osnovna ljudska prava i u dostojanstvo i vrijednost ljudske osobe , i odlučili da podstaknu društveni napredak i bolji životni standard u većoj slobodi;

Priznajući da su Ujedinjene nacije u Univerzalnoj deklaraciji o ljudskim pravima i u međunarodnim paktovima o ljudskim pravima, proglasile i složile se da svako ima sva prava i slobode navedene u ovim dokumentima, bez obzira na razlike kao što su rasa, boja kože , vjera, pol, jezik, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili društveno porijeklo, imovinsko stanje, rođenje ili bilo koji drugi status;

Podsjećajući da je Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima Ujedinjenih nacija proglasila da djetinjstvo ima pravo na posebnu brigu i pomoć

Ubijedeni da bi porodici , kao temeljnoj društvenoj grupi i prirodnom okruženju za rast i dobrobit svojih članova, a naročito djece , trebalo pružiti potrebnu zaštitu i pomoć, tako da bi mogla potpuno preuzeti svoje obaveze u okviru ljudske zajednice;

Priznajući da bi dijete , zbog potpunog i skladnog razvoja svoje ličnosti trebalo da odrasta u porodičnom okruženju, u atmosferi sreće, ljubavi i razumijevanja;

Smatrajući da dijete treba da bude u potpunosti spremno za samostalan život u društvu, i odgojeno u duhu ideala proklamovanih u Povelji Ujedinjenih nacija, a naročito u duhu mira , dostojanstva, tolerancije, slobode, jednakosti i solidarnosti;

Imajući na umu da je potreba obezbjeđenja posebne brige za dijete istaknuta u Ženevskoj

deklaraciji o pravima djeteta iz 1924. godine i u Deklaraciji o pravima djeteta koju je Generalna skupština usvojila 20. novembra 1959. godine, te da je priznata u Univerzalnoj deklaraciji o ljudskim pravima, Međunarodnom paktu o građanskim i političkim pravima (naročito u članu 23. i 24), Međunarodnom paktu o ekonomskim , socijalnim i kulturnim pravima (naročito u članu 10), te u statutima i odgovarajućim aktima specijalizovanih agencija i međunarodnih organizacija koje se brinu za dobrobit djece;

Imajući na umu da su, kako se navodi u Deklaraciji o pravima djeteta, "djetetu, zbog njegove tjelesne i mentalne nezrelosti , potrebni posebna zaštita i briga, uključujući odgovarajuću pravnu zaštitu prije i nakon rođenja";

Podsjećajući na odredbe Deklaracije o socijalnim i pravnim principima u pogledu zaštite i dobrobiti djece, s posebnim osvrtom na smještaj u hraniteljske porodice i usvajanje djece u nacionalnim i međunarodnim okvirima, te na odredbe Standardnih minimalnih pravila Ujedinjenih nacija za maloljetničko pravosuđe (Pekinška pravila) i Deklaracije o zaštiti žena i djece u vanrednim uslovima i oružanom sukobu; Priznajući da u svim državama svijeta postoje djeca koja žive u izuzetno teškim uslovima i da je toj djeci potrebna posebna briga;

Uzimajući u obzir značaj tradicije i kulturnih vrijednosti svakog naroda za zaštitu i skladni razvoj djeteta ; Priznajući značaj međunarodne saradnje za poboljšanje životnih uslova djece u svim zemljama, a naročito u zemljama u razvoju,

-
Sporazumjele su se kao što slijedi:

DIO I

Član 1.

U svrhu ove Konvencije dijete označava svako ljudsko biće mlađe od 18 godina, osim ako se zakonom koji se primjenjuje na dijete granica punoljetnosti ne odredi ranije.

Član 2.

1 - I. Države-potpisnice poštovaće i garantovati svakom djetetu na svom području prava navedena u ovoj Konvenciji bez diskriminacije bilo koje vrste, bez obzira kojoj rasi, boji, polu, jeziku, religiji, političkom ili drugom mišljenju, nacionalnom, etničkom ili društvenom porijeklu, bez obzira na imovinsko stanje, onesposobljenosti, rođenje ili drugi status kome dijete, njegovi roditelji ili zakonski staratelji pripadaju.

2 - Države-potpisnice preduzeće sve potrebne mjere za zaštitu djeteta od svih oblika diskriminacije ili kažnjavanja na osnovu statusa, djelatnosti, izraženog mišljenja, ili ubjeđenja roditelja djeteta, zakonskih staratelja ili članova porodice.

Član 3.

1 - U svim akcijama u vezi s djecom, bez obzira da li ih preduzimaju javne ili privatne ustanove za socijalnu zaštitu, sudovi, organi uprave ili zakonodavna tijela, najbolji interesi djeteta biće od prvenstvenog značaja.

2 - Države-potpisnice obavezuju se da će odgovarajućim zakonskim i upravnim mjerama djetetu osigurati zaštitu i brigu kakva je potrebna za njegovu dobrobit, uzimajući u obzir prava i dužnosti njegovih roditelja, zakonskih staratelja ili drugih osoba koje su za nega zakonski odgovorne.

3 - Države-potpisnice osiguraće da se institucije, službe i ustanove odgovorne za brigu i zaštitu djece pridržavaju standarda koje su uspostavili nadležni organi, naročito u pogledu sigurnosti, zdravlja, broja i stručnosti osoblja, kao i odgovarajućeg nadzora nad njima.

Član 4.

Države-potpisnice preduzeće sve odgovarajuće zakonske, upravne i druge mjere za implementaciju prava priznatih u ovoj Konvenciji. Što se tiče ekonomskih, društvenih i kulturnih prava, države-potpisnice preduzeće najveće moguće mjere u skladu s njima dostupnim

sredstvima, a u slučaju potrebe, i u okviru međunarodne saradnje.

Član 5.

Radi obezbjeđenja odgovarajućeg usmjeravanja i vođenja djeteta u korišćenju prava priznatih ovom Konvencijom, a u skladu s razvojnim sposobnostima djeteta, države-potpisnice poštovaće odgovornosti, prava i dužnosti roditelja, ili, ako je potrebno, članova šire porodice ili društvene zajednice u skladu s lokalnim običajima, zakonskih staratelja ili drugih osoba zakonski odgovornih za dijete.

Član 6.

1 - Države-potpisnice priznaju da svako dijete ima urođeno pravo na život.

2 - Države-potpisnice će u najvećoj mogućoj mjeri osigurati opstanak i razvoj djeteta

Article 7

1 - Odmah nakon rođenja dijete mora biti upisano u matične knjige i ima pravo na ime, na sticanje državljanstva, i, koliko je to moguće, pravo da poznaje svoje roditelje i da se oni brinu za njega.

2 - Države-potpisnice osiguraće implementaciju tih prava u skladu sa svojim nacionalnim zakonodavstvom i svojim obavezama koje proizilaze iz odgovarajućih međunarodnih instrumenata u ovoj oblasti, naročito ako bi dijete inače bilo bez državljanstva.

Član 8.

1 - Države-potpisnice imaju obavezu da poštuju pravo djeteta na očuvanje svog identiteta, uključujući državljanstvo, ime i porodične odnose koje priznaje zakon, bez nezakonitog uplitanja.

2 - Ako su djetetu nezakonito uskraćeni neki ili svi elementi identiteta, države-potpisnice osiguraće odgovarajuću pomoć i zaštitu u cilju što bržeg uspostavljanja djetetovog identiteta.

Član 9.

1 - Države-potpisnice osiguraće da dijete ne bude protiv svoje volje odvojeno od svojih roditelja, osim kada nadležni organi vlasti koji podliježu sudskom nadzoru, odluče, u skladu s odgovarajućim zakonima i postupcima, da je takvo odvajanje potrebno u najboljem interesu djeteta. Takva odluka može biti potrebna u određenim slučajevima kao što su zlostavljanje ili zanemarivanje djeteta od strane roditelja, ili gdje roditelji žive odvojeno i mora se donijeti odluka o djetetovom prebivalištu.

2 - U svim postupcima koji se vode u skladu sa stavom 1. ovog člana, sve zainteresovane strane dobiće priliku da učestvuju u postupku i da se izjasne.

3 - Države-potpisnice poštovaće pravo djeteta koje je odvojeno od jednog ili oba roditelja da redovno održava lične veze i neposredne kontakte s oba roditelja, osim ukoliko to nije suprotno najboljem interesu djeteta.

4 - Ako je odvajanje posljedica bilo kojeg postupka što ga je pokrenula država-potpisnica, kao što su pritvor, zatvor, progon, deportacija ili smrt (uključujući i smrt koja je, iz bilo kojeg razloga, uslijedila dok je dotična osoba pod nadzorom države) jednog ili oba roditelja, ili samog djeteta, ta država-potpisnica će, na zahtjev, pružiti roditeljima, djetetu ili, ako je to primjereno, drugom članu porodice bitne informacije o mjestu na kome se nalazi odsutni član (ili članovi) porodice, osim ako bi pružanje takve informacije bilo štetno po dobrobit djeteta. Države-potpisnice će, nadalje, osigurati da podnošenje takvog zahtjeva nema nikakve negativne posljedice po osobu (ili osobe) koje su u pitanju.

Article 10

1 - U skladu s obavezama država-potpisnica iz člana 9, stav 1, zahtjev djeteta ili njegovih roditelja za ulazak ili izlazak u državu-potpisnicu u cilju spajanja porodice razmatraće države-potpisnice na pozitivan, human i brz način. Države-potpisnice će, nadalje, osigurati da podnošenje takvog zahtjeva nema nikakve štetne posljedice za podnosioc zahtjeva i članove njihove porodice.

2 - Dijete čiji roditelji borave u različitim državama ima pravo, osim u izuzetnim slučajevima, da redovno održava lične odnose i neposredni kontakt s oba roditelja. U tom cilju i u skladu s obavezom država-potpisnica iz člana 9, stav 1, države-potpisnice će poštovati pravo djeteta i njegovih roditelja na napuštanje bilo koje zemlje, uključujući i vlastitu, i na ulazak u svoju zemlju. Pravo napuštanja bilo koje zemlje biće podložno samo

zakonski propisanim ograničenjima koja su neohodna radi zaštite nacionalne sigurnost, javnog reda (*ordre public*), javnog zdravlja ili morala, ili prava i sloboda drugih, i ono je u skladu sa svim drugim pravima priznatim u ovoj Konvenciji.

Član 11.

1 - Države-potpisnice preduzeće mjere za suzbijanje nezakonitog prebacivanja i zadržavanja djece u inostranstvu.

2 - U tom cilju države-potpisnice će težiti zaključivanju bilateralnih ili multilateralnih sporazuma ili pristupanju postojećim sporazumima.

Article 12

1 - Države-potpisnice osiguraće djetetu koje je u stanju da oblikuje svoje vlastite stavove pravo da slobodno izražava takve stavove po svim pitanjima koja se na njega odnose, te ih uvažavati u skladu sa uzrastom i zrelošću djeteta.

2 - U tu svrhu dijete će posebno dobiti priliku da bude saslušano u bilo kom sudskom ili upravnom postupku koji se na njega odnosi, bilo direktno, preko predstavnika ili odgovarajućeg tijela, na način koji je u skladu s procesnim pravilima nacionalnog zakonodavstva.

Član 13.

1 - Dijete ima pravo na slobodu izražavanja; to pravo mora, nezavisno od granica, uključivati slobodu traženja, primanja i širenja informacija i ideja svake vrste, usmeno ili pismeno, u štampi ili u obliku umjetnosti ili putem bilo kojeg drugog medija po izboru djeteta.

2 - Ostvarivanje ovog prava može biti podložno određenim ograničenjima, ali samo onim koja su propisana zakonom i koja su neophodna:

- a) radi zaštite prava i ugleda drugih, ili
- b) radi zaštite nacionalne sigurnosti ili javnog poretka (*ordre public*), javnog zdravlja ili morala.

Član 14.

1 - Države-potpisnice priznaće djetetu pravo na slobodu misli, savjesti i vjere.

2 - Države-potpisnice poštovaće prava i dužnosti roditelja i, kada je to primjenjivo, staratelja, da pružaju usmjerenja djetetu u ostvarivanju svojih prava na način koji je u skladu s razvojnim sposobnostima djeteta.

3 - Sloboda izražavanja vjere ili uvjerenja može biti podložna samo onim ograničenjima koja su propisana zakonom i koja su neophodna radi zaštite javne sigurnosti, poretka, zdravlja ili morala ili temeljnih prava i sloboda drugih.

Član 15.

1 - Države-potpisnice priznaju djetetu prava na slobodu udruživanja i slobodu mirnog okupljanja.

2 - Nikakva se ograničenja ne mogu postavljati u ostvarivanju ovih prava, osim onih koja su nametnuta u skladu sa zakonom i koja su neophodna u demokratskom društvu u interesu nacionalne ili javne sigurnosti, javnog poretka (*ordre public*), zaštite javnog zdravlja ili morala, ili zaštite prava i sloboda drugih.

Član 16.

1 - Ni jedno dijete ne smije biti izloženo proizvoljnom ili nezakonitom miješanju u njegovu privatnost, porodicu, dom ili prepisku, niti nezakonitim napadima na njegovu čast i ugled.

2 - Dijete ima pravo na zakonsku zaštitu protiv takvog miješanja ili napada.

Član 17.

Države-potpisnice priznaju važnost funkcije javnih glasila, te će djetetu osigurati pristup informacijama i materijalima iz različitih domaćih i međunarodnih izvora, naročito onih koji imaju za cilj unapređenje djetetove društvene, duhovne i moralne dobrobiti i tjelesnog i mentalnog zdravlja. U tom cilju, države-potpisnice će:

- a) podsticati javna glasila na širenje informacija i materijala koji za dijete imaju društveni i kulturni značaj u duhu člana 29;
- b) podsticati međunarodnu saradnju u proizvodnji, razmjeni i širenju takvih informacija i materijala iz različitih kulturnih, domaćih i međunarodnih izvora;
- c) podsticati proizvodnju i distribuciju knjiga za djecu;
- d) podsticati javna glasila da posebnu pažnju posvete jezičkim potrebama djeteta koje pripada manjinskoj grupi ili koje je autohtono;
- e) podsticati razvoj odgovarajućih smjernica za zaštitu djeteta od informacija i materijala koji štetno djeluju na njegovu dobrobit, u smislu odredbi člana 13. i 18.

Član 18.

1 - Države-potpisnice učiniće sve što je u njihovoj

moći da osiguraju priznanje principa zajedničke roditeljske odgovornosti za odgoj i razvoj djeteta. Roditelji ili, ako je takav slučaj, zakonski staratelji, snose najveću odgovornost za podizanje i razvoj djeteta. Njihova osnovna briga će biti najbolji interes djeteta.

2 - Da bi garantovale i unaprijedile prava iznesena u ovoj Konvenciji, države-potpisnice pružice odgovarajuću pomoć roditeljima ili zakonskim starateljima, kako bi oni mogli ispuniti svoje dužnosti u podizanju djeteta, te osigurati jačanje institucija, službi i ustanova za dječiju zaštitu i brigu.

3 - Države-potpisnice preduzeće sve odgovarajuće mjere da bi se osiguralo da djeca zaposlenih roditelja imaju pravo da se koriste službama i ustanovama za brigu o djeci koje im stoje na raspolaganju.

Član 19.

1 - Države-potpisnice preduzeće sve odgovarajuće zakonske, upravne, socijalne i obrazovne mjere da bi se dijete zaštitilo od svih oblika fizičkog ili mentalnog nasilja, povrede ili zlostavljanja, zanemarivanja ili zapuštenosti, zloupotrebe ili eksploatacije, uključujući i seksualno zlostavljanje dok o njemu brine roditelj(i), zakonski staratelj(i) ili neka druga odgovorna osoba kojoj je povjerena briga o djetetu.

2 - Takve zaštitne mjere treba da u odgovarajućoj mjeri uključuju i djelotvorne postupke za uvođenje socijalnih programa za pružanje potrebne pomoći djetetu i onima koji o njemu brinu, postupke za druge oblike prevencije, za identifikaciju, prijavljivanje, prosljeđivanje, istraživanje, postupanje i praćenje u slučajevima prethodno opisanog zlostavljanja djece, te kada je potrebno, za uključivanje pravosudnih organa.

Član 20.

1 - Dijete koje je privremeno ili trajno lišeno svog porodičnog okruženja, ili koje zbog vlastitih najboljih interesa ne može ostati u tom okruženju, ima pravo na posebnu zaštitu i pomoć države.

2 - Države-potpisnice će u skladu sa svojim nacionalnim zakonodavstvom takvom djetetu obezbijediti alternativnu brigu.

3 - Takva briga može, između ostalog, uključivati smještaj kod hranitelja, kafalu po islamskom zakonu, usvajanje ili, po potrebi, smještaj u odgovarajuće ustanove za brigu o djeci. Pri razmatranju rješenja, posebna pažnja se mora posvetiti osiguranju kontinuiteta u odgoju djeteta, kao i njegovom etničkom, vjerskom, kulturnom ili jezičnom porijeklu.

Član 21.

Države-potpisnice koje priznaju i/ili dozvoljavaju usvajanje obezbijediće da najbolji interesi djeteta budu osnovni kriterijum, te će:

- a) Obezbijediti da usvajanje djeteta odobravaju samo nadležni organi koji, u skladu sa zakonskim propisima i postupcima, te na osnovu svih bitnih i pouzdanih informacija, utvrđuju da se usvajanje odobrava s obzirom na situaciju u kojoj se dijete nalazi u pogledu roditelja, rođaka i zakonskih staratelja, kao i da su, po potrebi, zainteresovane strane dale svoj svjesni pristanak na usvajanje nakon što su bile ispravno savjetovane, ako se savjetovanje smatra neophodnim;
- b) Priznati da se usvajanje u drugoj zemlji može razmatrati kao alternativni način brige za dijete, ako se dijete ne može zbrinuti u drugoj porodici ili biti usvojeno, ili se ne može na odgovarajući način zbrinuti u domovini;
- c) osigurati da dijete koje je predmet međudržavnog usvajanja uživa zaštitu i standarde jednake onima koji postoje prilikom usvajanja u vlastitoj zemlji;
- d) preduzeti sve potrebne mjere kako međudržavno usvajanje ne bi vodilo nedopuštenoj materijalnoj koristi za one koji su u to uključeni;
- e) po potrebi, gdje je prikladno, unaprijediti ciljeve ovog člana zaključivanjem bilateralnih ili multilateralnih dogovora ili sporazuma i, u tom okviru, težiti da postupak smještaja djeteta u drugu zemlju vode nadležna tijela i organi.

Član 22.

1 - Države-potpisnice preduzeće odgovarajuće mjere kako bi osigurale da dijete koje traži status izbjeglice ili koje se smatra izbjeglicom prema pozitivnim međunarodnim i domaćim zakonskim propisima i postupcima dobije, bez obzira da li je u pratnji svojih roditelja ili drugih osoba, odgovarajuću zaštitu i humanitarnu pomoć u uživanju primjenljivih prava iz ove Konvencije i drugih međunarodnih instrumenata ljudskih prava ili humanitarnih instrumenata čiji su potpisnici spomenute države.

U tu svrhu države-potpisnice, ukoliko to budu smatrale za potrebno, sarađivaće u svim naporima Ujedinjenih nacija i drugih mjerodavnih međudržavnih organizacija ili nevladinih organizacija koje sarađuju s Ujedinjenim nacijama, da se takvom djetetu pruži zaštita i pomoć i da se pronađu roditelji ili drugi članovi porodice svakog djeteta-izbjeglice da bi se dobili podaci potrebni za spajanje s njegovom porodicom. U slučajevima kad se djetetovi roditelji ili članovi porodice ne mogu pronaći, djetetu će biti pružena ista zaštita kao i bilo kojem drugom djetetu koje je privremeno

ili stalno lišeno svog porodičnog okruženja iz bilo kojeg razloga, kako se navodi u ovoj Konvenciji.

Član 23.

1 - Države-potpisnice priznaju da dijete s poteškoćama u duševnom ili tjelesnom razvoju treba da vodi ispunjen i pristojan život u uslovima koji obezbjeđuju dostojanstvo, jačaju djetetovo oslanjanje na vlastite snage i olakšavaju njegovo aktivno učešće u zajednici.

2 - Države-potpisnice priznaju djetetu s poteškoćama u razvoju pravo na posebnu brigu, te će, zavisno od raspoloživih sredstava, podsticati i osiguravati svakom takvom djetetu kao i onima koji su odgovorni za brigu o njemu, pružanje pomoći koju zatraže i koja je primjerena stanju djeteta i uslovima u kojima žive njegovi roditelji ili drugi koji se za njega brinu.

3 - Priznajući da dijete s poteškoćama u razvoju ima posebne potrebe, pružanje pomoći iz stava 2. ovoga člana biće besplatno kad god je to moguće, uzimajući u obzir materijalne mogućnosti roditelja ili drugih koji se brinu za dijete, i biće organizovano tako tako da se djetetu s poteškoćama u razvoju osigura djelotvoran pristup i pružanje obrazovanja, stručne obuke, usluga zdravstvene njege, rehabilitacije, priprema za zaposlenje i mogućnosti rekreacije na način koji pomaže djetetu da postigne što potpuniju društvenu integraciju i lični razvoj, uključujući njegov kulturni i duhovni razvoj.

4 - Države-potpisnice će u duhu međunarodne saradnje unapređivati razmjenu odgovarajućih informacija na polju preventivne zdravstvene zaštite i medicinskog, psihološkog i funkcionalnog postupanja s djecom s poteškoćama u razvoju, uključujući širenje i pristup informacijama o metodama rehabilitacije, obrazovanja i službama za izbor zanimanja, kako bi se državama-potpisnicama omogućilo da unaprijede svoje mogućnosti i stručnost te da prošire svoje iskustvo na tim poljima. U tom pogledu posebno će se uzimati u obzir potrebe zemalja u razvoju.

Član 24.

1 - Države-potpisnice priznaju pravo djeteta da uživa najviši standard zdravlja koji je moguće dostići, i da ima pristup institucijama za liječenje i zdravstvenu rehabilitaciju. Države-potpisnice će nastojati da osiguraju da nijednom djetetu ne bude uskraćeno njegovo pravo pristupa takvim uslugama zdravstvene njege.

2 - Države-potpisnice će se zalagati za puno ostvarenje tog prava, a posebno će preduzimati odgovarajuće mjere:

- a) za smanjenje smrtnosti novorođenčadi i djece;

b) za pružanje potrebne zdravstvene pomoći i njege svakom djetetu, s težištem na jačanju primarne zdravstvene zaštite;

c) za suzbijanje bolesti i neishranjenosti, uključujući, u okviru primarne zdravstvene zaštite, između ostalog, primjenu dostupnih tehnologija i davanje odgovarajuće prehrane i čiste vode za piće, uzimajući u obzir opasnosti i rizike zagađenja čovjekove okoline;

d) za osiguranje prenatalne i postnatalne zdravstvene zaštite majki;

e) za osiguravanje da svi segmenti društva, a posebno roditelji i djeca, budu obaviješteni, da imaju pristup obrazovanju i da imaju podršku u korišćenju osnovnog znanja o dječijem zdravlju i prehrani, prednostima dojenja, higijeni i čistoći okoline, te sprječavanju nezgoda;

f) za razvoj preventivne zdravstvene zaštite, savjetovaništa za roditelje, te obrazovanja i usluga za planiranje porodice.

3 - Države-potpisnice će preduzeti sve djelotvorne i odgovarajuće mjere za ukidanje svih tradicionalnih postupaka koji štete zdravlju djece.

4 - Države-potpisnice se obavezuju da će podsticati i ohrabrivati međunarodnu saradnju u cilju postepene potpune realizacije prava priznatog u ovome članu. U ovom pogledu posebna briga će biti posvećena potrebama zemalja u razvoju.

Član 25.

Države-potpisnice priznaju pravo djeteta koje je od strane nadležnih organa stavljeno pod nadzor radi njegove brige, zaštite ili liječenja tjelesnog ili mentalnog zdravlja na periodično preispitivanje tretmana koji se pruža djetetu i svih drugih okolnosti značajnih za primjenu mjere nadzora

Član 26.

1 - Države-potpisnice priznaju svakom djetetu pravo na dobrobiti socijalne zaštite, uključujući socijalno osiguranje, te će preduzeti potrebne mjere za puno ostvarenje ovoga prava u skladu s nacionalnim zakonodavstvom.

2 - Te dobrobiti bi trebalo da budu zagarantovane, gdje je to primjenjivo, s obzirom na sredstva i prilike djeteta i osoba koje su odgovorne za izdržavanje djeteta, kao i svih drugih okolnosti koje se tiču zahtjeva za odobravanje dobrobiti kojeg podnosi dijete ili netko u njegovo ime.

Član 27.

1 - Države-potpisnice priznaju svakome djetetu pravo na životni standard primjeren njegovom tjelesnom, mentalnom, duhovnom, moralnom i

društvenom razvoju.

2 - Roditelj(i) ili drugi odgovorni za dijete imaju prvenstvenu odgovornost da obezbijede, u okviru svojih sposobnosti i finansijskih mogućnosti, uslove života koji su neophodni za razvoj djeteta.

3 - Države-potpisnice, u skladu s nacionalnim uslovima i u okviru svojih sredstava, preduzeće odgovarajuće mjere da pomognu roditeljima i drugim osobama koje su odgovorne za dijete u ostvarivanju ovog prava, te će u slučaju potrebe pružiti materijalnu pomoć i programe podrške, naročito u pogledu prehrane, odijevanja i smještaja.

4 - Države-potpisnice preduzeće potrebne mjere kako bi osigurale da dijete dobije sredstva za izdržavanje od roditelja ili drugih osoba koje su za njega materijalno odgovorne, kako u državi-potpisnici tako i iz inostranstva. Naročito će u slučajevima kad osoba koja je materijalno odgovorna za dijete živi u nekoj državi koja se razlikuje od države u kojoj živi dijete, države-potpisnice podsticati pristupanje međunarodnim sporazumima ili zaključivanje takvih sporazuma, kao i sklapanje drugih odgovarajućih aranžmana

Član 28.

1 - Države-potpisnice priznaju pravo djeteta na obrazovanje, te će u svrhu ostvarenja tog prava postupno i na temelju jednakih mogućnosti za svu djecu, posebno:

a) učiniti osnovno obrazovnje obaveznim i besplatnim za svakoga;

b) podsticati razvoj različitih oblika srednjoškolskog obrazovanja, uključujući opšte i stručno obrazovanje, učiniti ih dostupnim i pristupačnim svakom djetetu, i preduzeti odgovarajuće mjere kao što je uvođenje besplatnog obrazovanja i osiguranje finansijske pomoći u slučaju potrebe;

c) svim prikladnim sredstvima učiniti visoko obrazovanje dostupno svima na temelju sposobnosti;

d) učiniti da informacije o školovanju te stručnom obrazovanju i profesionalnom usmjeravanju budu dostupne svakom djetetu;

e) preduzeti mjere za podsticanje redovnog dolaska na nastavu i smanjenje stope napuštanja školovanja kod djece.

2 - Države-potpisnice preduzeće sve odgovarajuće mjere da bi se obezbijedilo da se školska disciplina sprovodi na način primjeren dječijem ljudskom dostojanstvu i u skladu s ovom Konvencijom.

3 - Države-potpisnice unapređivaće i podsticati međunarodnu saradnju u stvarima koje se odnose na obrazovanje, naročito da bi se doprinijelo eliminaciji neukosti i nepismenosti širom svijeta i

olakšao pristup naučnom i tehničkom znanju i modernim nastavnim metodama. U ovom pogledu posebna pažnja posvetiće se potrebama zemalja u razvoju.

Član 29.

1 - Države-potpisnice slažu se da će obrazovanje djeteta biti usmjereno prema:

- a) razvoju djetetove ličnosti, nadarenosti, mentalnih i fizičkih sposobnosti do njihovih punih mogućnosti;
- b) izgradnji poštovanja ljudskih prava i fundamentalnih sloboda te principa proglašenih u Povelji Ujedinjenih nacija;
- c) izgradnji poštovanja djetetovih roditelja, njegovog kulturnog identiteta, jezika i vrijednosti, nacionalnih vrijednosti zemlje u kojoj dijete živi i zemlje iz koje potiče, te poštovanja civilizacija koje se razlikuju od njegove;
- d) pripremi djeteta za odgovoran život u slobodnom društvu u duhu razumijevanja, mira, tolerancije, ravnopravnosti polova i prijateljstva među svim narodima, etničkim, nacionalnim i vjerskim grupama te autohtonim osobama;
- e) izgradnji poštovanja prema prirodnoj okolini.

2 - Nijedan dio ovog člana ili člana 28. neće se tumačiti na način kojim bi se ometala sloboda pojedinaca ili tijela da osnivaju i upravljaju obrazovnim institucijama, pod uslovom da se uvijek rukovode principima iz stava 1. ovog člana i da obrazovanje u takvim institucijama odgovara minimalnim standardima koje je postavila država.

Član 30.

U državama u kojima postoje etničke, vjerske ili jezičke manjine ili osobe autohtonog porijekla, djetetu koje pripada takvoj manjini ili koje je autohtono ne smije se uskratiti njegovo pravo, da u zajednici s ostalim članovima svoje grupe, uživa svoju kulturu, ispovijeda svoju vjeru i obavlja vjerske obrede ili koristi svoj jezik.

Član 31.

1. Države-potpisnice priznaju djetetu pravo na odmor i slobodno vrijeme, na igru i razonodu primjerenu njegovom dobu, kao i na slobodno učešće u kulturnom životu i umjetnostima.
2. Države-potpisnice poštovaće i unapređivati pravo djeteta da u punom kapacitetu učestvuje u kulturnom i umjetničkom životu, te će pomagati u pružanju odgovarajućih i jednakih mogućnosti za provođenje kulturnih, umjetničkih, rekreativnih i slobodnih aktivnosti.

Član 32.

1 - Države-potpisnice priznaju pravo djeteta na zaštitu od ekonomske eksploatacije i od bilo kakvog rada koji bi mogao biti opasan ili može ometati obrazovanje djeteta, ili naškoditi njegovom zdravlju ili tjelesnom, mentalnom ili društvenom razvoju.

2 - Države-potpisnice preduzeće zakonske, upravne, socijalne i obrazovne mjere kako bi osigurale ispunjenje odredbi ovoga člana. U tom cilju, a u skladu s važećim odredbama drugih međunarodnih instrumenata, države-potpisnice posebno će:

- a) utvrditi minimalno doba odnosno minimalna doba za zapošljavanje;
- b) utvrditi odgovarajuće regulisanje radnog vremena i zapošljavanja;
- c) utvrditi primjerene kazne i ostale mjere kako bi se osigurala djelotvorna primjena ovoga člana.

Član 33.

Države-potpisnice preduzeće odgovarajuće mjere, uključujući zakonske, upravne, socijalne i obrazovne mjere, da bi se djeca zaštitila od nezakonite upotrebe opojnih droga i psihotropnih supstanci koje su opisane u važećim međunarodnim ugovorima, kao i da bi se spriječilo korišćenje djece u nezakonitoj proizvodnji i prodaji takvih supstanci.

Član 34.

Države-potpisnice se obavezuju da će zaštititi dijete od svih oblika seksualne eksploatacije i seksualnog zlostavljanja. U tu će svrhu države - potpisnice prije svega preduzeti sve odgovarajuće nacionalne, bilateralne i multilateralne mjere kako bi se spriječilo:

- a) navođenje ili prinuđivanje djeteta na bavljenje bilo kakvom nezakonitom seksualnom aktivnošću;
- b) korišćenje djeteta u cilju eksploatacije za prostituciju ili druge nezakonite seksualne radnje;
- c) Korišćenje djeteta u cilju eksploatacije u pornografskim predstavama ili materijalima.

Član 35.

Države-potpisnice iskoristiće sve odgovarajuće nacionalne, bilateralne i multilateralne mjere kako bi spriječile otmicu, prodaju i trgovinu djecom u bilo koju svrhu i u bilo kojem obliku.

Član 36.

Države-potpisnice zaštitit će dijete od svih drugih oblika eksploatacije štetne po bilo koji vid dječije dobrobiti.

Član 37.

Države-potpisnice osiguraće da:

- a) nijedno dijete ne bude podvrgnuto mučenju ili drugom okrutnom, nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kazni. Ni smrtna kazna niti kazna doživotnog zatvora bez mogućnosti puštanja na slobodu ne smiju se izricati za djela koje počine osobe mlađe od 18 godina;
- b) nijedno dijete neće biti nezakonito ili proizvoljno lišeno slobode. Lišavanje slobode, pritvaranje ili zatvaranje djeteta obavljaće se u skladu sa zakonom i samo kao krajnja mjera i na najkraće moguće vrijeme;
- c) sa svakim djetetom koje je lišeno slobode postupat će se humano i s poštovanjem neotuđivog dostojanstva svakoga ljudskog bića, uzimajući u obzir potrebe osoba tog doba. Naročito, će se svako dijete koje je lišeno slobode držati odvojeno od odraslih, osim ako se ne smatra da je to u najboljem interesu djeteta, te će, osim u izuzetnim okolnostima, imati pravo da održava kontakte sa svojom porodicom dopisivanjem i posjetima;
- d) svako dijete lišeno slobode imaće pravo na neodgodivu pravnu i drugu odgovarajuću pomoć, te pravo na osporavanje zakonitosti lišavanja slobode pred sudom, ili nekim drugim odgovarajućim nezavisnim i nepristrasnim organom, kao i na neodgodivo donošenje odluke o svakom takvom pitanju.

Član 38.

1 - Države-potpisnice obavezuju se da će poštovati i garantovati poštovanje pravila međunarodnog humanitarnog prava koje se primjenjuje u oružanim sukobima, a odnose se na dijete.

2 - Države-potpisnice preduzeće sve moguće mjere kako bi osigurale da osobe mlađe od 15 godina ne učestvuju direktno u neprijateljstvima.

3 - Države-potpisnice će se uzdržati od regrutacije svake osobe mlađe od 15 godina u svoje oružane snage. Pri regrutaciji osoba koje su navršile 15 godina, ali su mlađe od 18, države-potpisnice nastojaće da daju prednost najstarijima.

4 - U skladu s obavezama koje proizlaze iz međunarodnog humanitarnog prava u pogledu zaštite civilnog stanovništva u oružanim sukobima, države-potpisnice preduzeće sve izvodive mjere kako bi osigurale zaštitu i brigu za djecu pogođenu oružanim sukobom.

Član 39.

Države-potpisnice preduzeće sve odgovarajuće mjere za unapređenje tjelesnog i duševnog oporavka i socijalne reintegracije djeteta koje je bilo žrtva: bilo kojeg oblika zapostavljanja, eksploatacije ili zlostavljanja; mučenja ili bilo kojeg drugog oblika okrutnog, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kazne; ili oružanog sukoba. Takav oporavak i reintegracija odvijaće se u sredini koja podstiče djetetovo zdravlje, samopoštovanje i dostojanstvo.

Član 40.

1 - Države-potpisnice priznaju svakome djetetu koje je osumnjičeno ili optuženo, ili za kojega je utvrđeno da je prekršilo krivični zakon, pravo da se s njim postupa na način koji je u skladu s podsticanjem njegovog osjećaja dostojanstva i vrijednosti, kojim se jača djetetovo poštovanje ljudskih prava i temeljnih sloboda drugih i koji uzima u obzir djetetovo doba i poželjnost njegove socijalne reintegracije te njegovog preuzimanja aktivne uloge u društvu.

2 - U tom cilju, a uzevši u obzir odgovarajuće odredbe međunarodnih instrumenata, države-potpisnice će posebno osigurati da:

- a) nijedno dijete ne bude osumnjičeno, optuženo ili da se za njega utvrdi da je prekršilo krivični zakon za djela ili propuste koji u vrijeme kad su počinjeni nijesu bili zabranjeni prema nacionalnom ili međunarodnom zakonodavstvu;
- b) svako dijete koje je osumnjičeno ili optuženo za povredu krivičnog zakona ima najmanje sljedeće garancije:
 - i) da se smatra nevinim sve dok mu se zakonski ne dokaže krivica;
 - ii) da se odmah i direktno obavijesti šta mu se stavlja na teret i, ako je primjereno, preko roditelja ili zakonskih staratelja, te da ima pravnu i drugu pomoć u pripremi i iznošenju svoje obrane;
 - iii) da u njegovom predmetu neodložno postupa stručno, nezavisno i nepristrasno tijelo ili sudski organ u pravičnoj raspravi u skladu sa zakonom i u prisustvu pravnog ili drugog odgovarajućeg savjetnika, te roditelja ili zakonskih staratelja ako to nije suprotno najboljem interesu djeteta uzimajući u obzir njegov uzrast i stanje;
 - iv) da se ne prisiljava na davanje iskaza ili priznanje krivice; da samo ili preko posrednika može ispitati svjedoke suprotne strane i osigurati učešće i ispitivanje svjedoka u svoju korist pod istim uslovima;
 - v) u slučaju da se utvrdi da je prekršilo krivični zakon, da u skladu sa zakonom ima pravo da tu

odluku i mjere koje iz nje proizlaze preispita više stručno, nezavisno i nepristrasno tijelo ili sudski organ;

vi) da ima pravo na besplatnu pomoć tumača ako ne razumije jezik ili ne govori jezik na kojemu se vodi postupak;

vii) da se poštuje njegova privatnost u svim fazama postupka.

3 - Države-potpisnice nastoje da unaprijede donošenje zakona i uspostavljanje postupaka, organa i ustanova posebno namijenjenih djeci koja su osumnjičena ili optužena, ili se utvrdilo da su prekršila krivični zakon, a posebno:

a) utvrđivanjem minimalnog doba ispod kojeg će se smatrati da djeca nijesu sposobna počinuti prekršaj prema krivičnom zakonu;

b) određivanjem odgovarajućih i poželjnih mjera postupanja s takvom djecom bez pokretanja sudskog postupka, uz osiguranje punog poštovanja ljudskih prava i pravne zaštite

4 - Različite vrste odluka, kao što su nalozi o zbrinjavanju, usmjeravanju i nadzoru; savjetovanje; uslovna kazna, hraniteljsko zbrinjavanje, obrazovanje i programi stručne edukacije, te druge alternativne mogućnosti institucionalnog zbrinjavanja trebaju biti dostupne kako bi se osiguralo da se sa djecom postupa na način koji je u skladu sa njihovom dobrobiti i koji je srazmjeran okolnostima u kojima se nalaze i počinjenom djelu.

Član 41.

Ništa iz ove Konvencije neće imati uticaja na odredbe koje više doprinose ostvarenju prava djeteta, a koje mogu biti sadržane u:

a) zakonima države-potpisnice, ili

b) međunarodnom zakonskom propisu koji se primjenjuje u toj državi.

DIO II

Član 42.

Države-potpisnice obavezuju se da će načela i odredbe ove Konvencije učiniti opštepoznatima kako odraslima tako i djeci na odgovarajući i aktivan način.

Član 43.

1 - U svrhu utvrđivanja napretka koji su države-potpisnice ostvarile u realizaciji obaveza preuzetih u ovoj Konvenciji, osnovaće se Odbor za prava djeteta koji će obavljati niže navedene funkcije.

2 - Odbor će biti sastavljen od deset stručnjaka visokog moralnog ugleda i priznate stručnosti na polju kojim se bavi ova Konvencija. Članove Odbora biraće države-potpisnice među svojim građanima koji će nastupati u ličnom svojstvu, a prilikom izbora će se voditi računa o podjednakoj geografskoj zastupljenosti, kao i jednakoj zastupljenosti glavnih pravnih sistema. (izmjena i dopuna)

3 - Članovi Odbora biraće se tajnim glasanjem sa spiska osoba koje predlažu države-potpisnice. Svaka država-potpisnica ima pravo predložiti jednoga svog građanina.

4 - Prvi izbori za članove Odbora održaće se najkasnije šest mjeseci od datuma stupanja na snagu ove Konvencije, a nakon toga svake dvije godine. Najmanje četiri mjeseca prije svakog novog izbora, generalni sekretar Ujedinjenih nacija uputiće poziv državama-potpisnicama da u roku od dva mjeseca dostave imena svojih kandidata. Potom će generalni sekretar pripremiti spisak svih nominovanih kandidata abecednim redom s naznakom država-potpisnica koje ih predlažu i dostaviti ga državama-potpisnicama ove Konvencije.

5 - Izbori će se provoditi na sastancima država-potpisnica koje će sazivati generalni sekretar u sjedištu Ujedinjenih nacija. Na tim će sastancima, na kojima će dvije trećine država-potpisnica činiti kvorum, u Odbor biti izabrane one osobe koje dobiju najveći broj glasova i apsolutnu većinu glasova predstavnika država-potpisnica koji su prisutni i koji glasaju.

6 - Članovi Odbora biraće se na period od četiri godine. Oni mogu biti ponovo birani budu li ponovo predloženi. Mandat pet članova Odbora izabranih na prvim izborima ističe nakon dvije godine; imena te petorice žrijebom će utvrditi predsjedavajući sastanka neposredno nakon prvih izbora.

7 - Ako član Odbora umre, ili podnese ostavku, ili pak izjavi da iz bilo kojeg razloga više nije u stanju obavljati svoje dužnosti u Odboru, država-potpisnica koja ga je predložila za preostali dio

mandata na njegovo mjesto imenovaće drugog stručnjaka iz redova svojih građana, pod uslovom da Odbor odobri imenovanje.

8 - Odbor će donijeti svoj poslovnik.

9 - Odbor će birati svoje službenike na period od dvije godine

10 - Sastanci Odbora održavaće se u sjedištu Ujedinjenih nacija ili na nekom drugom pogodnom mjestu koje Odbor odredi. Odbor će se sastajati jednom godišnje. Trajanje sastanaka Odbora određivaće se i po potrebi mijenjati na sastancima država-potpisnica ove Konvencije, zavisno od saglasnosti Generalne skupštine Ujedinjenih nacija.

11 - Generalni sekretar Ujedinjenih nacija osiguraće potrebno osoblje kao i opremu i prostor za efikasno obavljanje zadataka Odbora u skladu s ovom Konvencijom.

12 - Uz odobrenje Generalne skupštine, članovi Odbora formiranog u skladu sa ovom Konvencijom, primaće materijalne naknade iz sredstava Ujedinjenih nacija prema uslovima koje odredi Generalna skupština Ujedinjenih nacija.

Član 44.

1 - Države-potpisnice obavezuju se da će posredstvom generalnog sekretara Ujedinjenih nacija Odboru podnositi izvještaje o usvojenim mjerama za ostvarivanje prava iz ove Konvencije i o napretku koji je postignut u postizanju tih prava:

a) u roku od dvije godine od dana stupanja na snagu ove Konvencije u pojedinoj državi-potpisnici;

b) nakon toga, svakih pet godina.

2 - Izvještaji koji se podnose na osnovu ovog člana ukazaće na faktore i poteškoće, ako ih ima, koji utiču na stepen ispunjenja obaveza iz ove Konvencije. Izvještaji će takođe sadržavati dovoljno podataka kako bi Odbor mogao steći cjelovit uvid u primjenu Konvencije u određenoj zemlji.

3 - Država-potpisnica koja je Odboru podnijela svobuhvatan izvještaj, ne mora u svojim narednim izvještajima koji se podnose u skladu sa stavom 1.b) ovoga člana ponavljati ranije dostavljene osnovne podatke.

4 - Odbor može zatražiti od država-potpisnica dodatne informacija u vezi s primjenom ove Konvencije.

5 - Odbor će svake dvije godine posredstvom Ekonomskog i socijalnog vijeća podnositi izvještaje o svom radu Generalnoj skupštini Ujedinjenih nacija.

6 - Države-potpisnice će svoje izvještaje učiniti dostupnim široj javnosti u svojim zemljama.

Član 45.

U cilju unapređenja djelotvorne primjene Konvencije i podsticanja međunarodne saradnje na polju obuhvaćenom Konvencijom:

a) specijalizovane agencije, Dječiji fond Ujedinjenih nacija (UNICEF) i drugi organi Ujedinjenih nacija imaju pravo na svoje predstavnike prilikom razmatranja primjene odredbi ove Konvencije koje spadaju u djelokrug njihovog mandata. Odbor može pozvati specijalizovane agencije, Dječiji fond Ujedinjenih nacija i ostala nadležna tijela, kada to bude smatrano potrebnim, kako bi dobio stručne savjete u pogledu primjene Konvencije u oblastima unutar djelokruga njihovog mandata. Odbor može zatražiti od specijalizovanih agencija, Dječijeg fonda Ujedinjenih nacija i ostalih organa Ujedinjenih nacija da podnesu izvještaje o primjeni Konvencije iz oblasti koje spadaju u djelokrug njihovih djelatnosti;

b) Bude li smatrao potrebnim, Odbor će specijalizovanim agencijama, Dječijem fondu Ujedinjenih nacija i ostalim mjerodavnim tijelima dostaviti svaki izvještaj država-potpisnica u kojemu se traži ili iskazuje potreba za tehničkim savjetom ili pomoći, zajedno s eventualnim primjedbama i predlozima u vezi s tim zahtjevima ili iskazivanjem potreba;

c) Odbor može preporučiti Generalnoj skupštini da od generalnog sekretara zatraži da se u njezino ime pokrene istraživanje pojedinih pitanja prava djeteta;

d) Odbor može davati predloge i opšte preporuke zasnovane na podacima primljenim u skladu s članom 44. i 45. ove Konvencije. Takvi predlozi i opšte preporuke dostaviće se dotičnoj državi-potpisnici i podnijeti Generalnoj skupštini zajedno s eventualnim primjedbama država-potpisnica.

DIO III*Član 46.*

Ova Konvencija biće otvorena za potpisivnje svim državama.

Član 47.

Ova Konvencija podliježe ratifikaciji. Isprave o ratifikaciji biće pohranjene kod generalnog sekretara Ujedinjenih nacija.

Član 48.

Ova Konvencija ostaće otvorena za pristup svim državama. Isprave o pristupu biće pohranjene kod generalnog sekretara Ujedinjenih nacija.

Član 49.

1 - Ova Konvencija stupa na snagu tridesetog dana od dana pohranjivanja dvadesete po redu isprave o ratifikaciji ili pristupu kod generalnog sekretara Ujedinjenih nacija.

2 - U državama koje pristupaju ili ratifikuju Konvenciju nakon polaganja dvadesete po redu isprave o ratifikaciji ili pristupu, ova će Konvencija stupiti na snagu tridesetog dana od dana pohranjivanja isprave o ratifikaciji ili pristupu tih država.

Član 50.

1 - Svaka država-potpisnica može predložiti izmjene i dopune i podnijeti ih generalnom sekretaru Ujedinjenih nacija. Generalni sekretar će potom državama-potpisnicama proslijediti predloženu izmjenu uz zahtjev da se izjasne žele li sazivanje sastanka država-potpisnica u svrhu razmatranja i glasanja o predlozima. U slučaju da se u roku četiri mjeseca od dostavljanja najmanje jedna trećina država-potpisnica izjasni u prilog sazivanja sastanka, generalni sekretar Ujedinjenih nacija će sazvati sastanak pod okriljem Ujedinjenih nacija. Svaka izmjena koja se izglasa većinom glasova država-potpisnica koje su prisutne na sastanku i koje glasuju, dostaviće se Generalnoj skupštini na usvajanje.

2 - Izmjena usvojena u skladu sa stavom 1. ovoga člana stupa na snagu nakon što je usvoji Generalna skupština Ujedinjenih nacija i prihvati dvotrećinska većina država-potpisnica.

3 - Kada izmjena stupi na snagu, ona obavezuje sve države-potpisnice koje su je prihvatile, dok druge države-potpisnice i dalje obavezuju odredbe ove Konvencije i sve ranije prihvaćene izmjene.

Član 51.

1 - Generalni sekretar Ujedinjenih nacija primiće i proslijediti svim državama-potpisnicama tekst koji sadrži pridržana prava koja su države stavile prilikom ratifikacije ili pristupanja.

2 - Pridržano pravo koje je nespojivo s ciljevima i svrhom ove Konvencije nije dopušteno.

3 - Pridržana prava mogu se povući u bilo kojem trenutku tako što će se pismeno obavještenje uputiti generalnom sekretaru Ujedinjenih nacija koji će o tome obavijestiti sve države-potpisnice. Takvo obavještenje stupa na snagu danom kada ga generalni sekretar primi.

Član 52.

Država-potpisnica može otkazati ovu Konvenciju pismenim obavještenjem koje se dostavlja generalnom sekretaru Ujedinjenih nacija. Otkazivanje stupa na snagu godinu dana od dana kad generalni sekretar primi pismeno obavještenje.

Član 53.

Određeno je da se ova Konvencija pohranjuje kod generalnog sekretara Ujedinjenih nacija.

Član 54.

Original ove Konvencije, čiji je tekst na arapskom, kineskom, engleskom, francuskom, ruskom i španskom jeziku jednako vjerodostojan, biće pohranjen kod generalnog sekretara Ujedinjenih nacija U POTVRDU GORE NAVEDENOG, niže potpisani opunomoćenici, propisno za to ovlašćeni od svojih vlada, potpisali su ovu Konvenciju.

Zaključena u Njujorku 20. novembra, 1989. godine (*potpisi u nastavku*)

4. Ilustrovana dječja prava (Kartice sa dječjim pravima)

Na početku, dječja prava su prije svega bila pravni instrument. U školskom kontekstu, međutim, jasno je da se svaki član treba shvatiti i interpretirati iz perspektive ciljne grupe. Kartice sa dječjim pravima pomažu da se dosegne cilj razvoja razumijevanja i primjene ovih prava. Kartice se mogu koristiti na različite načine:

- Ilustracija i tekst se mogu isjeći i zalijepiti poledinom kako bi se dobile dvostrane kartice. Na ovaj način se mogu dobiti kartice za kviz. Učenici mogu da testiraju sebe ili druge.
- Ilustracija i tekst se mogu isjeći i od njih napraviti memorijske kartice. Na ovaj način, djeca mogu naučiti dječja prava dok se zabavljaju i igraju igru.
- Ilustracije se mogu isjeći i poređati prema različitim kriterijumima:
 - Mogu se svrstati prema četiri kriterijuma (učešće: pravo učešća; dostizanje našeg potencijala: pravo na lični razvoj; dobar život: pravo na opstanak; biti zaštićen od povrjeđivanja: pravo na zaštitu).
 - Oni se mogu grupisati u kategorije od lične vrijednosti: Šta je bitno u mom životu? Koja su pitanja relevantna za moju zemlju, moju zajednicu, moju školu?
 - Ilustracije i drugi isječci iz časopisa, novinskih članaka mogu se sakupiti za predstavljanje sličnih tema.
 - Učenici mogu dobiti inspiraciju na osnovu ovih ilustracija i nacrtati svoje lične ilustracije dječjih prava.
- Ilustracije se mogu uvećati i učenici ih mogu obojiti (i možda kasnije uokviriti). One se onda mogu iskoristiti da ukrase učionice i školske hodnike.
- Ilustracije se mogu kombinovati sa kratkim opisima ličnih iskustava i pretvoriti u male brošure.

Član 1

Definicija djeteta

Dijete je osoba ispod 18 godina starosti.

Član 2

Nediskriminacija

Ni jedno dijete ne smije se diskriminirati na osnovu boje kože, pola, jezika, vjere, mišljenja, zemlje porijekla, siromaštva ili bogatstva, invaliditeta ili pripadnosti etničkoj manjini.

Član 3

Dobrobit djeteta je najvažnija

U svim zakonima i sudskim odlukama, dobrobit djeteta je na prvom mjestu.

Član 4

Sprovođenje prava

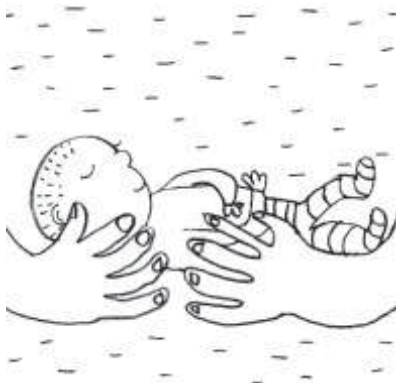
Svaka država mora osigurati, što najbolje može, da se dječja prava sprovode.

Član 5

Poštovanje roditeljskih prava

Svaka država je odgovorna da osigura da se dužnosti, prava i odgovornosti roditelja sprovode na takav način da djeca mogu ostvariti svoja prava. (Vlade moraju poštovati prava i dužnosti roditelja, članova porodice i/ili zakonskih staratelja tako što obavještavaju i savjetuju djecu o njihovim pravima)

Član 6

Opstanak i razvoj djeteta

Svako dijete ima pravo na život i opstanak. Država mora osigurati da se djeca i mladi razvijaju dobro.

Član 7

Ime i pripadnost državi

Svako dijete, od rođenja nadalje, ima pravo na ime, na pripadnost državi i da se o njemu brinu njegovi/njeni roditelji.

Član 8

Zaštita identiteta

Svako dijete ima pravo da zadrži ili povрати svoje ime, pripadnost državi i porodične odnose.

Article 9

Razvod roditelja

Svako dijete ima pravo da živi sa svojim roditeljima, osim kada je potrebno da se zaštiti od roditelja. Ako se dijete mora odvojiti od jednog ili oba roditelja, ima pravo da se njegov/njen glas čuje. Ako se dijete odvoji od jednog ili oba roditelja, ono ima pravo da zna gdje su oni.

Član 10

Ponovno okupljanje porodice

Svako dijete ima pravo da napusti bilo koju državu i otputuje u svoju zemlju kao bi se ponovo sastalo sa svojom porodicom.

Član 11

Zaštita od otmice i odvođenja

Svaka država mora se boriti protiv otmice i odvođenja djece u drugu državu i zadržavanja djece od strane roditelja ili neke druge osobe.

Član 12

Dječja sloboda mišljenja

Svako dijete ima pravo da se njegov/njen glas čuje i da izrazi svoje mišljenje po svim pitanjima i temama koje se odnose na njegov/njen život. Ovo je posebno važeće u pravnim i administrativnim procesima. Što je dijete starije, to se više njegovo/njeno mišljenje mora saslušati.

Član 13

Sloboda izražavanja

Svako dijete ima pravo da iskaže slobodno svoje mišljenje i da dobije i pruža informacije putem medija. Svako dijete takođe ima odgovornost da svoje mišljenje iskaže na način koji poštuje prava drugih.

Član 14

Sloboda misli, savjesti i vjere

Svako dijete ima pravo da slobodno upražnjava vjeru i slobodno iskazuje misao i radi po savjesti. Država mora poštovati prava i odgovornosti roditelja kada djeca ostvaruju ova prava.

Član 15

Pravo na mirno javno okupljanje

Svako dijete ima pravo da se sastaje sa drugom djecom, da se udružuje ili formira udruženja ili unije, sve dok prava drugih nijesu povrijeđena u ovom procesu.

Član 16

Zaštita privatnosti

Svako dijete ima pravo da mu niko ne zadire u lični život, porodicu, mjesto stanovanja ili prepisku. Uz to, svako dijete ima pravo da mu niko ne okalja čast.

Član 17

Pristup odgovarajućim informacijama

Svaka država mora da osigura da djeca imaju pristup informacijama kroz različite vrste medija i da mogu steći znanja koja su važna za njihovo blagostanje. Država takođe ima dužnost da zaštiti djecu od štetnih informacija.

Član 18

Odgovornost roditelja

Roditelji ili staratelji su zajedno odgovorni za podizanje djeteta. Država ima odgovornost da ih u ovom cilju podržava, na primjer da učini dostupnom brigu o djetetu ukoliko roditelji moraju da rade.

Član 19

Zaštita od zlostavljanja

Država je odgovorna da zaštiti dijete od zlostavljanja od strane roditelja ili drugih ljudi. Svako dijete ima pravo da nauči kako da izbjegne ili se nosi sa bilo kojim oblikom zlostavljanja.

Član 20

Mladi bez porodica

Svako dijete koje ne živi sa svojom porodicom, ima pravo na posebnu zaštitu i podršku. Ono ima potom pravo na hraniteljsku porodicu ili brigu u odgovarajućoj instituciji koja poštuje njegovo vjersko, kulturno ili lingvističko porijeklo.

Član 21

Usvajanje

Dijete se može usvojiti ako je usvajanje dozvoljeno, priznato i potvrđeno od strane države i ako služi dobrobiti djeteta.

Član 22

Djeca izbjeglice

Svako dijete koje je prisiljeno da napusti svoju zemlju, koje je izbjeglica ili traži azil, ima pravo na posebnu zaštitu od strane države.

Član 23

Djeca sa invaliditetom

Svako dijete sa invaliditetom ima pravo na posebnu njegu i obrazovanje. Njemu/Njoj je potrebno pružiti pomoć da bi bilo nezavisno i da aktivno učestvuje u svojoj zajednici.

Član 24

Zdravlje i medicinske usluge

Svako dijete ima pravo na najbolju moguću zdravstvenu zaštitu. Država ima obavezu da se bori sa mortalitetom djece, obezbijedi medicinske rezerve za mlade ljude, bori se sa lošom ishranom i bolešću, garantuje zdravstvenu zaštitu za trudnice i mlade majke, učini zdravstveno obrazovanje dostupnim, da razvije prevenciju u javnom zdravstvenom sektoru i da zabrani običaje koji povrjeđuju djecu.

Član 25

Revidiranje terapije ili zaštite

Svako dijete koje je primljeno u neku ustanovu radi zaštite, brige ili tretmana ima pravo da se njegov/njen prijem provjeri i revidira.

Član 26

Socijalna sigurnost

Svako dijete ima pravo na socijalnu sigurnost, poput socijalnog osiguranja. Država garantuje djetetu novčane nadoknade koje uzimaju u obzir finansijsku situaciju porodice ili staratelja.

Član 27

Životni standard

Svako dijete ima pravo na standard življenja koji odgovara njegovom/njenom fizičkom, duhovnom, moralnom i društvenom razvoju. Roditelji ili staratelji su prije svega odgovorni da ovo obezbijede. Država ima dužnost da ih u ovome podrži.

Član 28

Obrazovanje

Svako dijete ima pravo na obrazovanje i na školu. Država je dužna da obezbijedi besplatno osnovnoškolsko obrazovanje i učini ga obaveznim, i slično da srednješkolsko obrazovanje učini dostupnim djeci i mladima. Država ima dužnost da osigura da se sa djecom i mladima u školi ophodi adekvatno i da nema ogrešenja o njihova ljudska prava.

Član 29

Obrazovni ciljevi

Školsko obrazovanje bi trebalo da razvija ličnost i talente svakog djeteta, priprema djecu za život odraslih i podstakne ih da poštuju ljudska prava, svoju i druge kulture i vrijednosti.

Član 30

Djeca manjina

Svako dijete koje pripada manjini ima pravo da uči i živi svoju kulturu, vjeru i jezik.

Član 31

Odmor, igra i slobodno vrijeme

Svako dijete ima pravo na odmor i slobodno vrijeme kada se može igrati i slobodno učestvovati u kulturnom i umjetničkom životu.

Član 32

Zapošljavanje djece

Svako dijete ima pravo da bude zaštićeno od svakog oblika eksploatacije i rada koji mogu štetiti njihovom obrazovanju ili razvoju. Država je dužna da utvrdi najnižu starosnu dob za dozvoljen rad, broj radnih sati na dan i radne uslove.

Član 33

Zaštita od narkotika

Svako dijete ima pravo da bude zaštićeno od proizvodnje i stavljanja u promet nelegalnih droga.

Zaštita od seksualne eksploatacije

Svako dijete ima pravo da bude zaštićeno od seksualne eksploatacije i zlostavljanja, prostitucije i pornografije.

Član 34

Zaštita od prodaje i trgovine ljudima

Država mora preduzeti sve što je u njenoj moći da spriječi da se djeca i mladi otimaju ili budu žrtve trgovine ljudima.

Član 35

Zaštita od svih drugih oblika eksploatacije

Svako dijete ima pravo da bude zaštićeno od svih drugih oblika eksploatacije (npr. prošenja)

Član 36

Član 37

Mučenje i zarobljavanje

Svako dijete ima pravo na zaštitu od mučenja, okrutnog tretmana ili kazne, nelegalnog zarobljavanja ili bilo kakvog oblike povrede njegove/njene lične slobode. Država ima obavezu da zabrani smrtnu kaznu i doživotnu robiju za mlade ljude. Ako je dijete zatvoreno, ono ima pravo da se s njime ophodi humano i s poštovanjem. Ako je dijete ili mlada osoba zarobljena, ne smije se u pritvoru držati sa odraslima i mora biti u mogućnosti da kontaktira sa svojom porodicom i da ima pravo na pravnu pomoć.

Član 38

Rat i oružani sukob

Djeca i mladi ispod 15 godina imaju pravo da ne učestvuju u ratu i oružanom sukobu. Država ima obavezu da pruži posebnu zaštitu djeci koja su ugrožena ratom.

Član 39

Rehabilitacija i integracija

Svako dijete koje je žrtva oružanog sukoba, mučenja, zanemarivanja ili eksploatacije ima pravo na odgovarajuću brigu kako bi postalo psihički i fizički zdravo i kako bi se integrisalo u zajednicu.

Član 40

Zakonodavstvo za mlade

Svako dijete koje je optuženo za krivično djelo ima pravo da se na sudu sa njime ophodi s dostojanstvom. Svi su nevini dok se ne dokaže suprotno. Svako dijete ima pravo na pravedno suđenje, prevodioca (ako je to potrebno), zaštitu privatnosti i pravo na ponovno suđenje. Država ima obavezu da odredi najnižu starosnu dob ispod koje se djeca ne mogu smatrati pravno odgovornim. Država takođe ima obavezu da obezbijedi alternative zatvoru za optuženu djecu i mlade ljude.